

Božo Vuleta (priredio)

TAJ DIVNI BOŽJI SVIJET

Vjernik i ekologija

Pokret prijatelja prirode »Lijepa naša«, Hrvatski naddušobrižnički ured u Njemačkoj i IP »Školska knjiga« – Zagreb, Frankfurt am Main – Zagreb, 1991, 144 str.

Prorijeđenost novih izdanja s područja ekologije i socijalne ekologije – koja je tek jedan od izraza posustalosti svekolikog izdavaštva u Hrvatskoj posljednjih godina – razlogom je što svaka nova knjiga te vrste, čak i bez obzira na svoje značajke, može računati na zanimanje stručne javnosti.

Povrh te samorazumljive dobrodošlosti, knjiga Taj divni Božji svijet – Vjernik i ekologija zaslužuje pozornost zbog još nekoliko razloga. Riječ je, naime, o knjizi koja nastoji sagledati ekološka pitanja u svjetlu temeljnih načela kršćanskog nauka, pri čemu je njena intencija prije svega didaktična – ovaj vjeronaučni priručnik (»ekološki katekizam«) namijenjen je ponajprije učenicima osmogodišnjih i srednjih škola, a potom i vjeroučiteljima, učiteljima i nastavnicima raznih profila. Osnovnim ciljem kršćanskom vjerom inspiriranog ekološkog odgoja, pa tako i ovog priručnika, priređivač smatra »razvijanje strahopoštovanja prema prirodi«. Iz tog općeg cilja proizlaze i drugi ciljevi ekološkog odgoja poput razvijanja u vjeri utemeljene odgovornosti za prirodu i okoliš, prihvaćanje skromnijeg načina života, smanjivanje raskoraka između svijesti o ekološkim problemima i ponašanja i slično.

Prvo poglavlje knjige – *Suvremeni čovjek i njegov okoliš* – nastoji ukratko ocrtao oblike ekološke krize suvremenog društva, naznačiti osnovne probleme, detektirati najvažnije uzroke postojeće ekološke krize i ukazati na moguće pravce i načine njezinog rješavanja.

Drugo poglavlje – *Temelji vjerničke odgovornosti za zaštitu stvorenja* – posvećeno je ekspliciranju navlastite odgovornosti Crkve i vjernika za postojeću ekološku krizu, te njihovoj ulozi u otklanjanju njenih uzroka i posljedica. Način na koji se ekologija i teologija ovdje dovede u vezu već je mnogo puta slično zasnovan u odgovarajućoj literaturi i ne donosi nikakvih novina. Osnovnim izvorijem ekološke krize autor smatra to, što je odnos Bog–čovjek–svijet reduciran na odnos čovjek–svijet, čime je kriterij čovjekovog zahvaćanja u prirodu i odgovornosti za svijet sveden na njegovu samovolju. Neodgovornim gospodarenjem čovjek se izravno suprotstavlja Božjem naumu: stvorivši čovjeka na svoju sliku, Bog ga je postavio za gospodara svega stvorenog na Zemlji, uz obvezu da ta zemaljska dobra čuva.

Treće poglavlje – *Čovjekova odgovornost za stvorenja* – izlaže neke »klasične« ekološke teme, sagledavajući ih sa stajališta kršćanskog nauka. Obrađuju se problemi zagađenja vode i zraka, očuvanja šuma, zaštite životinja, energije te međunarodne raspodjele resursa.

Četvrto poglavlje – *Priroda – susretište Boga i čovjeka* – naznačuje osnovne elemente »nove duhovnosti« potrebne za utemeljenje vjerničkog zalaganja za prirodu i okoliš.

Peto poglavlje – *Eko-tips – Do it yourself – Učini sam/a* – donosi primjere koji pokazuju načine na koje se svatko može u svakodnevnom životu odgovorno (»prijateljski«) odnositi prema prirodi i okolišu i tako sudjelovati u rješavanju ekološke krize. Ovo poglavlje sadrži i kratki strip namijenjen »razvijanju svijesti o umjerenom potrošnji energije«.

U Dodatku nalazimo predloške za liturgijsko slavlje, meditativne tekstove i komentare tekstova (uglavnom pjesama) koji stoje na početku pojedinih tematskih cjelina u knjizi.

Knjiga je gotovo u potpunosti usmjerena na odgojnu zadaću – pobuđivanje eti-

čko-estetički utemeljene ekofilije. Obrazovni sadržaji, koji bi korisnike ovog priručnika upoznali s relevantnim činjenicama destrukcije okoliša zastupljeni su u mnogo manjoj mjeri i predstavljaju opća mjesta ekološke esejistike. U izvedbi navedene odgojne zadaće prisutan je svojevrsan moralistički redukcionizam, sklonost (i uza sve ograde autora) k svodenju ekološke problematike na pitanja morala i duhovne obnove. Različita socijalna posredovanja, kako u izgradnji tako i u odjelovljenju »etike ekološke odgovornosti«, predstavljaju problemski sklop koji ipak zaslužuje više pozornosti no što mu je posvećeno u ovom priručniku. U suprotnom se zahtjev za »etikom ekološke odgovornosti« ispostavlja tek kao moralka.

Općem moralističkom dojmu, koji ova knjiga često pubuduje u čitatelja, u dobroj mjeri pridonosi i suviše ozbiljan, a ponekad i iritirajuće patetičan izričaj autora. S takvim je diskursom u skladu i odabir slikovnih priloga, koji smatramo prilično nesretnim – prezentirane fotografije doimlju se poput kolaža starih razglednica i slika iz obiteljskog albuma, i nismo uvjereni u njihovu funkcionalnost.

Jednom od poteškoća ove knjige čini nam se i njena višesmjerna koncepcija. Zamisao da ona bude istodobno i vjeronaučni priručnik za učenike različitih uzrasta i priručnik za vjeroučitelje, učitelje i nastavnike pokazala se ipak suviše ambicioznom. To je rezultiralo neujednačenošću teksta – osciliranjem, na primjer, od filozofijskog diskursa do banalnog stripa, ili pak od meditativnih tekstova do priprioste poučnosti svojstvene dramaturgiji vjeronaučnih igrokaza.

Nadalje, djelo koje ima u prvom redu didaktičke intencije trebalo bi posvetiti više pozornosti jasnom i preglednom određivanju osnovnih pojmova. U tom smislu bi i mali rječnik (na kraju knjige?) trebao biti dio standardne opreme knjiga ove vrste.

U nekom budućem izdanju ovog priručnika predlažemo i obradu nekih pro-

blemskih cjelina koje su ovom prilikom izostavljene ili su obrađene tek uzgredno (demografski problemi, problemi hrane, zagađenja tla itd.).

S obzirom na specifičnost koncepcije i načina obrade sadržaja, ova će knjiga vjerojatno pridobiti malo korisnika izvan vjeronaučnih učionica. Da li je to njena prednost ili nedostatak ovisi o tome čiji interesi i potrebe o tome prosuđuju: vjeroučiteljima će biti svakako dobrodošla, dok će (ostali) učitelji u nastavi koristiti neke druge priručnike. Njih, pak, tek treba napisati.

Krešimir Kufrin

Derek Wall

GETTING THERE Steps to a Green Society

Green Print, London, 1990, 150 str.

Knjiga britanskog ekonomista Dereka Walla *Getting There* od one je vrste ekološki izazovne literature koja otvara cijeli niz zanimljivih pitanja, sažetih u podnaslov: Koraci prema Zelenom Društvu. Osim Wallovog teksta (s predgovorom Penny Kempa, 1989.), knjiga sadži još tri značajna naslova – *Mary Mellor: Ekologija, socijalizam i feminizam*, *Ted Trainer: Zadatak obrazovanja* i *Peter Tatchell: Strategije za moć* – koji ujedno pokazuju Wallovu dosljednu otvorenost za dijalog i smislenost potrebe doprinosu raspravi. Prilozi ovih istaknutih aktivista Zelenog pokreta svakako zaslužuju komentar nakon izlaganja Wallovih promišljanja.

Već je prema uvodnim zahvalama i posveti (»Svima onima koji su zatvoreni ili progonjeni zbog borbe za oslobođenje životinja«) jasno da se ne radi o uskom znanstvenoteorijskom radu. Čitanje potvrđuje autorovo dugogodišnje bavljenje ekonomskim problemima (predaje ekonomiju na *Bath College of Further Education*),